

שעות נוספות

אורלי נוי עלתה לארץ מטהרן. ויש לה פרויקט מיוחד: תרגום רבי מכר איראניים לעברית

10

שעות נוספות

"אסרתי על ההורים שלי לשים מוזיקה פרסית כאשר הגיעו אליי חברים". המתרגמת אורלי נוי

פרסית למתחילים

הספרייה | אלעד זרט

המתרגמת אורלי נוי עזבה את איראן בגיל תשע עם עליית חומייני לשלטון ורק בשנים האחרונות היא מחדשת את הקשר עם מולדתה, דרך המילים. בימים אלה רואים אור "דודי נפוליאון" ו"שקיעת הקולונל" – שני ספרים שתירגמה מפרסית לעברית "כדי שגם בישראל ידעו שיש עם איראני אחר, שחיפש את החופש אבל זכה בטרגדיה"

בתקופה רגישה שכזאת, בעוד רוחות המלחמה מנ" שבות באזורנו, יוצאים לראשונה בישראל שני ספרי פרוזה של סופרים איראנים, החושפים צד אחר, כואב ונוגה, של העם שנדמה כיום לאויב המפחיד והגדול ביותר של המערב. ואכן, כאשר שואלים את אורלי נוי – ישראלית, ילידת טהרן – מדוע בחרה, דווקא עכשיו, לחזור לשורשיה ולתרגם מפרסית לעברית (דבר שלא נעשה לפניה בפרוזה, אם כי יש תרגומי שירה מפרסית), היא משיבה: "התרגום של הטקסטים מפרסית לעברית זו הדרך שלי לבטא משהו מהותי וההיות שלי, הישרא" לית והאיראנית. על הדרך אני גם מקווה לפוצץ את הבלון הגדול הזה שנקרא 'איראן המאיימת', ולהציג את המולדת שלי כמשהו אמיתי וחי, בעל עבר עתיך סבל ותככים, פוליטיקה ואינטרסים, טוב ורע. אלה דברים שהקורא הישראלי יודהה עימם ודרכם כיך את איראן האחרת".

געגועים לסלק חם ומתוק

נוי ומשפחתה היגרו בסוף ינואר 1979. בדיוק ביום שה"שאה", המלך האחרון, עזב את איראן. "אני זוכ" רת את ההפגנות. גרנו לא רחוק מאוניברסיטת טהרן וסביב הבית שלנו היו כל הזמן המוני אדם לבושים שחורים ותמונות של חומייני. אני זוכרת שהייתי נו" רא חולה ולא הצלחנו לחצות את הכביש הראשי בש"

ביל להגיע לרופא כי הכל היה חסום מאדם. הכל קרה נורא מהר. מההתחלה המהומות האלה הטילו פחד על הוריי. היו דווקא יהודים שתמכו בשינוי ובהפי גנות, אבל אנחנו היינו מהמעמד הבורגני ולא סבלנו ממצוקה, ולכן המהפכה הייתה קשה בשבילנו.

"אחת התמונות שאני הכי זוכרת היא: אבא שלי ואני בערב חורפי אחד הולכים בשיא המהפכה. אבא שלי היה מנהל סניף בנק, ואני זוכרת שקנינו ברחוב סלק חם מתוק ופתאום קבוצה של תומכי המהפכה הגיעה מול הסניף של אבא שלי וניפצו לרסיסים את הזכוכית של הסניף; כמוכן שלא העזנו להתערב. הם העלו באש ואנחנו שתקנו. אחרי שנה של הפיכה ויריות ההורים שלי הבינו שזו כבר לא תהיה אותה מדינה".

אבל לצד הכאב, הייתה גם איראן היפה, שעליה מתרפקת נוי בזיכרונותיה: "חופשות הקיץ באיספהאן ונופים עוצרי נשימה. אני מתגעגעת להרים מסביב לטהרן ולשפה הפרסית. חסרים לי הנימוסים של אותו עם וההיסטוריה העשירה וארוכת השנים. גדלתי תי כיהודייה בורגנית באיראן ולא היינו חיים רתיים בכלל. תמיד הייתה בנו תודעה יהודית מפותחת מאוד, אבל גרנו בשכונה מעורבת, מוסלמית". בישראל עברה נוי את התהליך שכל ילד מהגר עובר: טראומה, התכחשות לתרבות המקור ולבסוף חזרה לשורשים. "אסרתי על ההורים שלי לשים מוזיקה פרסית כאשר הגיעו אליי חברים", היא מספרת. "לאט, לאט התחברתי בחזרה. תמיד הקפדתי לקרוא ספרות פרסית בשפת המקור כי מתי שהוא הרגשתי שהפרסית שלי הולכת לאיבוד. זה היה תהליך הדרגתי שהכרתי מחדש את התרבות שנשטתי בילדותי".

"זה נורא העליב אותי"

שנים רבות ההתכתבות הזאת בין ישראל לאיראן לא באה לנוי בטבעיות. היה זה מבחינתה תהליך

הדרגתי של גיבוש והשלמה, עד שהרגישה בטוחה לצלול בחזרה אל תוך השפה הפרסית. "אני זוכרת שהדברים התחילו יום אחד כשהיפשתי בגוגל בע" כרית 'ספרות פרסית', וגוגל ענה לי בתשובה 'האם התכוונת לספרות רוסית?' היא מסבירה. "לגוגל אין חוש הומור, הוא לא מסתלבט עליי, הוא פשוט לא מכיר ספרות פרסית. זה נורא העליב אותי, כי זו תרבות שיושבת על 6,000 שנה של היסטוריה מפוארת. אני הושבת שהבורות הזו מצערת, הקורא העברי לא באמת מכיר את ההיסטוריה ואת התרבות ואת הספרות הפרסית אלא מתייחס לאיראן רק בהקשרים שליליים. היהודים שבאו מארצות איסלאמיות נאלצו לשלם מחיר כבד של שריפת עברם. ההתנתקות מהזיכרונות, מההומור, מהתרת" בות".

אז בעצם הגעגוע הזה היה המניע שלך לבחירת הספרים?

"זה סיפור קצת אחר. התארגנו לעזוב את איראן ברגע האחרון. הספר 'דודי נפוליאון' הוא פסקול הילדות שלי. הוא היה העותק האחרון שאמא שלי הכניסה לתיק לפני שעזבנו את הבית באיראן, כשהייתי בת תשע. אני תירגמתי את הספר לעברית מאותו עותק שלקחנו לישראל לפני למעלה מ-30 שנה. הספר ישב שנים על המדף וחיכה שאני אתרגם אותו. הייתה סדרת טלוויזיה נורא פופולרית בזמנו המבוססת על הספר".

האם את מתכוונת לתרגם עוד ספרים מפר" סית?

"כמוכן, חשוב לי לתרגם ספרות נשים באיראן. לדעתי הנשים משנות את הסטטוסיקו כל הזמן לטובתן. כמוכן שהדרך עוד ארוכה, אך הדברים מש" תנים – ללא התערבות מערבית – וכאן באה לידי ביטוי ספרות הנשים שפורצת דרך באיראן".

צילום: עמית שאבי